

Elije. Pot je težko »upeta« (str. 190), bolje: napeta. Pisati se mora: »Polhovi Gradec«, in ne »Polhov Gradec«, kakor ima ta knjiga (str. 201) menda po ljublj. šematizmu. Ljudje prebivalci ondi ne pravijo »Polhovgradčan« (str. 201), ampak: »Pográjec«. »Vrhovski« (tudi ondi) = »vrhniški«. »Smârijina gora« ni nastalo iz »sveta Marijina gora« (268) temveč iz »Snt-Marijina gora«. Lepše in bolj prav bi bilo pisati Cerngrôb, kakor Cerngrub (str. 239). Ime je vzeto iz srednjeveške nemščine. Frizinški škofje so namreč naselili nemške Bavarce na ravnini od Loke do Kranja. Ti so dali nemško ime raznim vasém (n. pr. Ermern, Dorfern itd.) in v Cerngrobu so rekli: zw Ern Gruoben (Ern = tla, zemlja, Gruobe = jama), kakor pové urbar od l. 1291. Ker se je še takrat za »u« slišal glas »o«, ni čuda, da večina Slovencev še zdaj pravi Cerngrôb in ne Cerngrub. Tudi pišem jaz: Stičina in ne Zatičina, ker poslednje je znano samo v knjigah, ljudstvo pa pravi »Stična«. Prav lahko se nemško ime Sittich in slovensko Stičina ali Stičina razlaga od besede »st-tik«, kjer leži samostan v »st-tiku«, v dolinici, koder se »stikajo« hribeje.

A. Koblar.

„Drobtinice.“ XXIII. letnik. Uredil dr. France Lampe, profesor bogoslovja, vodja Marijanišča. Izdala »Katoliška družba za Kranjsko«. V Ljubljani. Tiskala »Kat. Tiskarna«. 1889. Str. 304. — Ni mi namen, da bi to knjigo ocenjeval, — to bi bilo pač čudno —, a poročati vendar smem o njej, toliko bolj, ker knjigo dobro poznam in sem večini sestavkov samó urednik, in ne pisatelj. — Znano je, da so »Drobtinice« začele izhajati na Štajarskem; prvi letnik je izdal l. 1846 nepozabni Slomšek; na Štajarskem so tudi dosepele do 20. letnika. Od l. 1869 sem se je zdelo, da so popolnoma ponehale. A pred dvema leti je zagledal 21. letnik v Ljubljani beli dan. Neprijazna sodba je očitala, da je to izdajanje odveč, češ, družba sv. Mohora spravlja svoje knjige med mnogo več čitateljev, nego jih imajo »Drobtinice«. Dasi to vsakdo vé, vendar ne mislijo vsi tako. Sploh bi moralo vse slovstveno delovanje med Slovenci ponehati, razun družbe sv. Mohora, ako bi obveljalo omenjeno načelo. Namen Drobtinice je, da razširjajo in utrjujejo katoliško mišljenje in življenje. Ta namen poudarja posebno jasno ta letnik. Bodisi čitatelj na katerem koli stališču, tajiti ne more, da je treba zlasti v slovstvenem delovanju, posebej še v enem in istem delu, doslednosti, kajti v življenju je zelo pogrešamo. In prav zato tako hira katoliško mišljenje, prav zato je katoliško življenje vedno redkejše, ker izginja doslednost: »katoliško« in »dosledno« se pa ne dá ločiti. Žal, da se ta beseda in to geslo: katoliško, včasih rabi, kjer ni nikakor na mestu. To ime bi nam moralo biti svetejše, potem bi mu tudi drugi priznavali več veljave. Tako pa je žalibog načelo: »vselej in povsodi katoliško!« posebno iz lepega slovstva skoro izginilo. Tu imajo pač »Drobtinice« obširno polje.

Tako je treba umeti namen »Drobtinice«. A bolj zanima čitatelje, da jim kaj povém o knjigi sami. Pred naslovom zagleda čitatelj sliko s podpisom: »O Marija, prosi za Avstrijo in

njenega cesarja!« Ni torej težko spoznati, kaj predstavlja. Nad oblaki stoji Mati Božja s svojim detetom in se prijazno ozira na zemljo, posebej na avstrijskega cesarja, ki razprostira svojo desnico nad cesarstvom svojim. Cesar blagoslavlja svoje dežele in prosi sv. devico pomoči, prosi jo blagoslova. A ne prosi sam, marveč Mariji na strani sta sv. Jožef (na desni) in sv. Leopold (na levi), ki prosita za svojega varovanca. To nebeško skupino spremljajo angeli, izmed katerih se odlikujeta po svoji ljubeznivosti dva, ki sta ob vznožju. Cesar pa ima pred seboj na prej svoji dve kroni, avstrijsko in ogersko, ter avstrijski grb z dvojnimi orloma, a dalje se razprostira v dovolj jasni podobi veličastni Dunaj, potem druge dežele do jadranskega morja. Tudi Ljubljana se vidi v daljavi s svojim gradom. — Mislim, da ta podoba nikakor ni brez estetične vrednosti, kar že to priča, da je deloma povzeta po Rafaelovi Sikstinski Madoni. Samo »deloma«, kajti Rafaelova slika ne kaže spodnjega ali zemskega dela, ki se vidi na naši mali sliki. Tudi druge okolnosti so primerno razvrščene, samo angelja — ta dva neprekosljiva angelja Rafaelova — sta ostala nepremenjena tudi v naši podobi. Pa — ako bode prilično — prinese »Dom in Svet« prihodnje leto podobo samo, da si jo ogledajo čitatelji in takrat izpregovorimo kaj več o njej. Tu naj le še povém, da je ideja te podobe urednikova, izvršil jo je pa prav tako, kakor je narejena v knjigi, domač slovenski risar, upajmo, da bodoč umetnik; pod sliko podpisani dunajski slikar Mayerhofer je risarijo samo primerno povečal, da jo je mogel fotograf posneti in potem cinkograf po fotografiji napraviti cinkorez ali cliché. Vsekako pa smem izreči, da je ta podoba — kot izvorna — »Drobtinice« v čast in je čitateljem »Drobtinice« lahko v veselje. Ni težko spoznati, kaj nameravajo »Drobtinice« s to sliko. Prav to leto je zadela svetlega cesarja in celo Avstrijo velika nesreča (»Drobtinice« se te nesreče ne spominjajo izrečno, da ne moti ta spomin one vesele slovesnosti, ki navdaja celo knjigo.) Kakor veje torej v srečo cesarjevem še vedno britka žalost zaradi te grozne izgube, tako kaže slika, kje išče pobožni naš vladar in kje naj iščejo vsi Avstrijanci tolažbe: od zgoraj naj jo dobivajo, z nebes naj si prosijo tolažbe. Marijino srce pa, žensko-mehko in materno-dobrotno, je najlepši izraz za usmiljenje nebeškega Očeta. V Marijo se vpirajo oči vernega vladarja, od nje pričakuje pomoči; Marija pa se prijazno nanj ozira in dete božje se mu celo nasmehljava roko stegajoč doli proti cesarju, kakor bi se ga hotelo dotakniti, ako bi se moglo. Zato izraza ta podoba za vsakega Avstrijanca zelo pomenljivo idejo, katero v vzvišeni besedi oznanja slavnostna pesem »Avstriji«:

Vjunači se, Avstrija moja!
V katolištvu zmaga je tvoja.
Ne boj se, ne boj;
Marija bedí nad teboj!

Prvi del (slavnostni) je posvečen »spominu štiridesetletnice vladanja presvetlega cesarja Franca Jožefa I.« V raznovrstnem pregledu se nam stavijo pred oči razne slavnosti, s katerimi

so lani Slovenci v vseh krajih slavili štiridesetletje. Na to pa čitamo sedem vnetih in krepkih govorov, katere so imeli duhovniki ob tej priliki. Očitani so slovenskim duhovnikom, da nimajo dovolj udanosti do prestola. Ti govori kažejo, kako mislijo in govoré naši duhovniki o cesarju, kako učijo v cerkvi, kako govoré ljudstvu. Kaj lepo se podasta tudi dva govora do šolske mladine. Tako menim bode ostal prav ta del naše knjige najstalnejši spomenik cesarske štiridesetletne slavnosti. — O drugih delih ne kaže, da bi obširno govoril; omenjam le nekoliko. »Duh sv. Frančiška Saleskega« je bodisi s krščansko-nravnega, bodisi z obče-človeškega stališča, ena izmed najboljših knjig vseh slovstev, kar jih poznam. To vekovito knjigo podaja v prevodu iz francoskega izvirnika drugi del »Drobtinice« in sicer samo nezaten del. Drugi bodo izšli v bodočih letnikih in sicer vsaj v štirih. Brez dvoma je po svoji vsebini ta del najboljši v celi knjigi. Vsakdo ga more čitati z veseljem in imel bode mnogo dobička tudi posvetnjak, ki se ne briga za vero. En odstavek te knjige odtehta debele dušeslovne razprave. — Največ tretje ga dela zavzema životopis † J. Zupana, stolnega ljubljanskega prošta. Ta mož je znamenit v vsakem oziru, tudi ne duhovniki bodo marsikaj v knjigi dobili, kar jih bode zanimalo in poučevalo. Zupan je v nekem (a samo v nekem) smislu tipus kranjskega duhovnika, ljubečega svojo cerkev, nad vse ljubečega svojo čedo in trdno stoječega na podlagi katoliškega prepričanja. Tako deluje odločno, neustrašljivo; nejevero in protikatoliško gibanje biča z neizprosno doslednostjo. Gosp. župnik J. Ažman se nam kaže tu spretnega životopisca ali — da tako rečem — slikarja, ki je znal s prave strani ogledati in slikati pokojnika, sicer nekoliko vzorno, a vendar resnično. Ko bi spis Zupan sam čital, moral bi pritrditi, da je pisatelj prav pisal. Zato želimo g. pisatelja še mnogokrat srečati na polju slovenskega životopisja. — Vse drugačen se kaže naslednji duhovnik, ki nam ga popisujejo »Drobtinice«, Ivan Belec. Ta je duhovnik, ki se je z vso mladeniško ognjevitostjo poprijel novih idej — največje nasprotje proti Zupanu; kdor je oba poznal, vé, da je to resnično. Kakšno stališče je torej za duhovnika pravo, primerno? Belec je popuščal svoje prvotno stališče čimdalje bolj in bil nazadnje mnogim idejam nasprotnik, katere je s prva zagovarjal. Katero je torej pravo? Pisatelj teh vrstic ima svoje določne in jasne misli, a tu ni prostor, da bi jih razlagal. — Zadnji životopis L. Perone utegne pač čitatelj prečitati vzdihnivši: O da bi imeli mnogo Peron! — Zadnji del: »Raznoterosti« ponujajo različnega gradiva in pa večjo sliko sarajevske nove stolne cerke. V slovstvenem listu moramo hvalno omenjati spis »o pobožnih pesmih«, ki ima namen vzbujati pesnike, da bi bolj skrbeli bodisi za obliko, bodisi za vsebino pobožnih in tudi cerkvenih pesmij. Naravnost priznam rad tudi sam, da čaka pobožne slovenske pesnike mnogo zaslužnega, a tudi zelo potrebnega dela. Za cerkev, za pobožnost naj je vse dobro? Žalostno, vendar resnično je, da smo se skoro že privadili takih oblik v pobožnem pesništvu, katere bi zaslužile najostrejšo

grajo ali pa zasmeh in pomilovanje v svetni poeziji. — Tako se vidi, da hočejo »Drobtinice« v slovenskem slovstvu zavzemanj dostojno mesto, kajti ideje, ki se razodevajo v njih, morajo biti le v prid — večni in časni — slovenskemu narodu.

„Apologetični razgovori“ ali pot do resnice. Spisal dr. France Lampe. II. zvezek: Ali je Bog? V Ljubljani. Tiskala »Katol. Tiskarna«. — Založ. »Katoliška Bukvarna«. 1889. 8°. Str. 224. Cena 70 kr. — Ta knjiga, ki je izšla kot priloga »Duhovnemu Pastirju«, obdeluje dokaze o Bogu, kaže, kako se prepričamo, da je Bog. Ti dokazi so povzeti iz pameti in iz narave. Pamet opazuje naravo in spozna, da ni sama iz sebe, ampak iz drugega bitja. Obdelovani so vsi dokazi. Dokazovanje nima strogo-vednostne oblike, vendar si je prizadeval pisatelj, dokazovati temeljito. Namen knjigi namreč ni, da bi šolsko razkladala tvarino, ampak jasno in umljivo. Dalje ne morem tukaj ocenjevati knjige. Zaradi zelo nizke cene si jo lahko omisli, kdor si hoče utrditi prepričanje in pregnati dvome.

„Pedagogičski letnik.“ III. leto. Uredil Fr. Gabršek. Izdalo in založilo »Pedagogičsko društvo« v Krškem. — V Ljubljani. 1889. Natisnil J. R. Milic. 8°. Str. 335. C. 1 gld. 50 kr. — Ta učiteljem namenjena in zanje zanimiva knjiga je glasilo »pedagogičskega društva« v Krškem. Po pravici sem pričakoval, da bode knjigo za naš list ocenil kak učitelj, ali jo vsaj naznanil eden izmed onih gospodov, kateri se morajo za to brigati, da se knjiga razširi. Zato sodim, da vodstvo »pedagogičskega« društva ni mnogo na tem, ali se naš list za njegove knjige zmeni, ali ne. Obžalujem. Vodstvo se bode prepričalo, ako se neče sedaj, da mu tako preziranje zelo prijaznega lista malo pomaga, pač pa raje škodi. — A proti čitateljem smo dolžni izpolniti vestno dolžnost, da jim o vseh knjigah slovenskih izrečemo svojo sodbo. Knjiga ima več delov. Najvažnejši je prvi, ki je izšel tudi v posebnem natisu: Izkustveno dušeslovje. Sestavil Fran Gabršek (str. 1—141). To je naše prvo slovensko dušeslovje, kratko sicer, ne brez napak, a pisano je z dobrim namenom in v dobrem duhu. O tem se prepriča čitatelj iz nastopnih besedij: »Še večjo prednost pred drugimi stvarmi nam kaže človek v nadprirodnem oziru. Milost Izveličarjeva mu je vdihnila nadprirodno podobo božjo, vzprejela ga je za prijatelja in otroka božjega ter mu določila, da stopi v popolno občestvo z Najvišjim duhom. Iz te prednosti človeške pa nastaja vzgojitelju sveta dolžnost, da z vso ljubeznijo in z vso resnobo premo-truje človeka in njegovo dušo; kajti le na taki podlagi doseže gojenec večni namen svojega življenja, izveličanje v Bogu.« (Str. 17.) »Najvišje in najčistejše ideje so resnica (istina), dobrota in lepota. Te tri ideje je vtisnil Stvarnik v vesoljno stvarstvo. Najvišja izmed njih je ideja dobre; torej ne more biti v resnici nič lepo, ako ni dobro.« (Str. 73.) Posebno zadnji stavek je zanimiv: naš list je v sestavkih letos in lani dokazoval isto. Da bi se pisatelji vselej in povsodi tako vjemali! Na str. 74 čitamo: »Idejal čez vse vzvišen je Kristus . . . Najvišja idejalnost je torej v posnemanji Kristusa, v hoji